

سلامی

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M.A"

عنوان :

بررسی تربیت عواطف از منظر امام علی (ع)

استاد راهنما :

دکتر گل بابا سعیدی

استاد مشاور :

دکتر امیرحسین محمودی

نگارش:

فرحناز سارجالوئی

دی ۱۳۹۱

تعه‌دنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجان‌ب فرحناز سارجالوئی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته

به شماره دانشجوئی ۸۹۱۶۵۱۰۰۰۰۵ در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش/تعلیم و تربیت اسلامی که در تاریخ ۹۱/۱۰/۱۳ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی تربیت عواطف از منظر امام امیر المومنان علی (ع) با کسب نمره ۱۹.۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجان‌ب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده م.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجان‌ب مطابق ضوابط ومقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: فرحناز سارجالوئی

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۱۰/۱۳

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای/خانم فرحناز سارجالوئی از پایان نامه خود دفاع

نموده و با نمره ۱۹.۵ بحروف نوزده و نیم و با درجه عالی

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

تقدیم بہ:

پیشگاہ مولای متقیان، امیر مومنان کہ الگوی تربیتی را بعد از رسول و خاتم پیامبران بہ تمام جہانیان ارائه فرمود و
بہترین شیوہ کنترل ادراک و احساس و اندیشہ و انگیزہ را برای ادامہ حیات بہ شاگردان مخلص خود و سایر بندگان
در پروولایش رہنمون فرمود.

شکر و تقدیر:

خداوند بزرگ را سپاس گزارم که توفیق عطا فرمود تا صباچی از عمر خویش را به تحصیل علم و دانش سپردم و خوشه چین معرفت استادان صاحب فضل و ادب باشم.

در همین راستا صمیمانه ترین سپاسها را نسبت به استاد فرهیخته و فرزانه دکتر گل بابا سعیدی و همچنین دکتر علی قاضی که دغدوین و تنظیم این مجموعه با سعده صدر مراد اهنایی فرمودند تقدیر می دارم.

و نیز استاد برجسته و شایسته جناب آقای دکتر امیر حسین محمودی که با عنایات و توجهات خود یاری ام داده اند کمال امتنان را دارم. همچنین از همسر و فرزندانم که با صبر و بردباری مشوق اینجانب و در ادامه تحصیل دغدوین این پیمان نامه همراهم بودند سپاسگزارم. در پیمان از تمام کسانی که به هر نحوی اینجانب را در انجام این پژوهش یاری نمودند تقدیر و شکر می نمایم و سعادت و توفیق روز افزون، یکی را از درگاه الهی خواستارم.

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۶۱۹۹۰۱۰۰۵
نام و نام خانوادگی دانشجو: فرحناز سارجالوئی شماره دانشجویی: ۸۹۱۶۵۱۰۰۰۰۵	سال و نیمسال اخذ پایان نامه: نیمسال دوم ۹۰-۹۱ رشته و گرایش: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش/تعلیم و تربیت اسلامی
عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد: بررسی تربیت عواطف از منظر امام امیرالمؤمنان علی(ع)	
نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر گل بابا سعیدی	نام و نام خانوادگی استاد مشاور: دکتر امیر حسین محمودی
تعداد واحد پایان نامه: ۶ واحد	نمره پایان نامه دانشجو(از ۱۸ نمره)
تاریخ تصویب پروپزال: ۹۰/۸/۱۲	به عدد: به حروف:
تاریخ صدور کد شناسایی: ۹۰/۹/۱۱	نمره مقاله دانشجو(از ۲ نمره)
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۹۱/۱۰/۱۳	به عدد: به حروف:
تاریخ ارائه مقاله:	
چکیده پایان نامه(شامل خلاصه،اهداف،روش های اجرا و نتایج به دست آمده):	
<p>با توجه به اینکه یکی از ابعاد وجودی انسان بعد عاطفی او ست که تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته است و ارزش بعد عاطفی در انسان به آن است که او را به فعالیتهای مثبت و منفی تحریک و تهییج می کند و به زندگی انسان جهت می بخشد. لذا پژوهش حاضر در صدد است با کمک دیدگاه امام علی(ع) ابعاد تربیت عواطف را شناسایی کرده و به مقایسه بیان مفاهیم و حقیقت عاطفه و جایگاه آن از دید اسلام و روانشناسان بپردازد. به منظور دستیابی به این اهداف و با توجه به اینکه موضوع پژوهش امری نظری است از روش توصیفی-تحلیلی استفاده کرده و از آیات قرآن و نهج البلاغه و کتب روایی و احادیث و سیره عملی آن حضرت در رابطه با تربیت عواطف بهره برده و نتایج زیر بدست آمده است. به عواطف در دو جنبه مثبت و منفی در قرآن و روایات اشاره شده است و مرکز کانون آنها قلب «دل» انسانی می باشد، در همه افراد به صورت فطری و بالقوه وجود دارد و زمینه رشد می طلبد. هدف اسلام از تربیت عاطفی هدایت و راهنمایی عواطف انسان به منظور رساندن او به کمال است و کمال انسان قرب به خداست. لذا تربیت عاطفی قصد دارد تحت اداره و هدایت مربی انسان را به حدی از رشد عاطفی برساند که همه عواطف خود راجعت رضای خدا و تقرب به او بکار گیرد بدین منظور کلیه عواطف باید به گونه ای پرورش یابند و کنترل شوند که تحت فرمان عقل و شرع قرار گیرند تا موجبات رساندن او به ثبات عاطفی یا تعادل عاطفی فراهم آید. امام علی(ع) خود به عنوان الگوی کامل عواطف سخنانی را در باره پرورش متعادل عواطف، استفاده صحیح از آنها و پیشگیری از فقر عاطفی و نقش و تاثیر عواطف در هر یک از ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و معنوی متذکر شده است. به عنوان نمونه نمره تربیت عاطفی از دیدگاه امام علی(ع) این است که فرد تربیت شده از نظر عاطفی، لطیف الغریزه، عواطفش جهت دار و تعدیل شده، خشم خود را کنترل کرده و در زندگی خود اعتدال داشته و اهل محبت و دوستی و... می باشد. در پایان به بیان پیشنهادات پرداختیم. پیشنهاداتی برای، مسئولین نظام تعلیم و تربیت برای برگزاری کلاسهای آموزش خانواده به منظور آگاهی بیشتر خانوادهها در جهت تربیت عاطفی فرزندان با تأکید به دیدگاههای امام علی(ع) و ائمه معصومین و..</p>	
توجه: ۱. این فرم باید تایپ شده تحویل داده شود.	
۲. چکیده فوق، همان چکیده داخل پایان نامه است.	
۳. ضروریست کلیه مشخصات پایان نامه که در این فرم درج می گردد با مشخصات تصویبی پایان نامه در لیست کد شناسایی(شامل اسامی اساتید، عنوان درج شده در فرم الف و تاریخ اخذ کد شناسایی) مطابقت داشته باشد	

امضاء رئیس دانشکده

تاریخ:

امضاء مدیر گروه:

تاریخ:

امضاء استاد راهنما

تاریخ:

فهرست مطالب

عنوان مطالب	شماره صفحه
چکیده	۱
پیشگفتار	۳
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱) مقدمه	۸
۲-۱) بیان مساله	۹
۳-۱) اهمیت و ضرورت پژوهش	۱۰
۴-۱) هدفهای پژوهش	۱۱
۵-۱) سوالات پژوهش	۱۲
۶-۱) تعاریف نظری و عملیاتی	۱۲
۱-۶-۱) تعریف نظری	۱۲
۲-۶-۱) تعریف عملیاتی	۱۳
فصل دوم: مبانی نظری، ادبیات و پیشینه پژوهش	
۱-۲) مقدمه	۱۵
۲-۲) مبانی نظری پژوهش	۱۶
۱-۲-۲) معنی لغوی عاطفه	۱۶

- ۱۸ (۲-۲-۲) مترادفات عاطفه
- ۱۸ (۱-۲-۲-۲) مفهوم هیجان
- ۱۸ (۲-۲-۲-۲) مفهوم احساس
- ۱۹ (۳-۲-۲-۲) مفهوم انفعال
- ۲۱ (۳-۲-۲) تعریف روانشناسان و اسلام از عاطفه
- ۳۰ (۳-۲) اهمیت عواطف در زندگی انسان
- ۳۰ (۴-۲) انواع عواطف
- ۳۲ (۱-۴-۲) ترس
- ۳۳ (۲-۴-۲) اضطراب
- ۳۳ (۳-۴-۲) غم و اندوه
- ۳۳ (۴-۴-۲) خشم
- ۳۵ (۵-۴-۲) شادی
- ۳۵ (۶-۴-۲) محبت
- ۳۶ (۵-۲) اثرات و تجلیات عاطفه
- ۳۷ (۶-۲) نقش عواطف در زندگی انسان
- ۳۸ (۷-۲) پژوهشهای انجام گرفته در داخل و خارج کشور
- ۳۸ (۱-۷-۲) پایان نامه «تربیت عاطفی از دیدگاه امام علی (ع)»

- ۳۹ پایان نامه «تبیین فلسفی عواطف و احساسات در اخلاق» (۲-۷-۲)
- ۴۰ پایان نامه «نقش احساسات و عواطف و اراده در ایمان دینی» (۳-۷-۲)
- ۴۱ پایان نامه «تبیین مبانی روش های تربیت عاطفی از دیدگاه قرآن» (۴-۷-۲)
- ۴۲ مقاله «رشد و کمال در پرتو تقویت عواطف انسانی» (۵-۷-۲)
- ۴۵ مقاله «بررسی نقش «عاطفه» در تعلیم و تربیت قرآنی» (۶-۷-۲)
- ۵۰ مقاله «درآمدی بر بحث بینش، گرایش، کنش و آثار متقابل» (۷-۷-۲)
- ۵۵ مقاله «درباره مفهوم شناسی تربیت عاطفی» (۸-۷-۲)
- ۶۲ کتاب «نظریه تربیتی اسلام، نویسنده: مرتضی زاهدی» (۹-۷-۲)
- ۶۷ کتاب «روانشناسی انگیزه و عواطف دکتر علی پورمقدس» (۱۰-۷-۲)
- ۶۹ کتاب «روانشناسی رشد دکتر حسن احدی و شکوه السادات بنی جمالی» (۱۱-۷-۲)
- ۷۲ کتاب «روانشناسی از دیدگاه غزالی دکتر سید محمد باقر حجتی» (۱۲-۷-۲)

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

- ۷۷ مقدمه (۱-۳)
- ۷۷ هدف پژوهشگر (۲-۳)
- ۷۷ روش نمونه گیری (۳-۳)
- ۷۸ روش پژوهش (۴-۳)
- ۷۸ ابزار اندازه گیری (۵-۳)

۶-۳) طرح پژوهش ۷۸

۱-۶-۳) گردآوری منابع ۷۸

۲-۶-۳) فیش برداری ۷۹

۳-۶-۳) طبقه بندی اطلاعات ۷۹

فصل چهارم: تحلیل داده ها

۱-۴) مقدمه ۸۱

بخش اول ۸۴

۲-۴) عواطف از دیدگاه روانشناسان و اسلام ۸۴

۱-۲-۴) عواطف از دیدگاه روانشناسان ۸۴

۲-۲-۴) عواطف از دید روانشناسان اسلامی و اسلام ۹۲

۱-۲-۲-۲) ترس در آیات و روایات ۱۰۰

۲-۲-۲-۴) غم و اندوه در آیات و روایات ۱۰۳

۳-۲-۲-۴) شادی در آیات و روایات ۱۰۵

۴-۲-۲-۴) خشم و غضب در آیات و روایات ۱۰۸

۵-۲-۲-۴) محبت در آیات و روایات ۱۱۰

بخش دوم ۱۱۴

۱-۴) نقش و اهمیت عواطف در حیات فردی ۱۱۴

- ۱۱۶ ۴-۱-۱) ترس در حیات فردی
- ۱۲۰ الف) فواید و ضرورت ترس
- ۱۲۰ ب) خطرات و عوارض ترس
- ۱۲۴ ۴-۱-۲) اضطراب در حیات فردی
- ۱۲۵ الف) فواید اضطراب
- ۱۲۷ ب) زیانها و عوارض اضطراب
- ۱۲۸ ۴-۱-۳) خشم در حیات فردی
- ۱۲۸ الف) فواید خشم
- ۱۳۰ ب) زیانها و عوارض خشم
- ۱۳۱ ۴-۱-۴) غم و اندوه در حیات فردی
- ۱۳۱ الف) فواید غم
- ۱۳۳ ب) زیانها و عوارض غم
- ۱۳۴ ۴-۱-۵) شادی در حیات فردی
- ۱۳۵ الف) فواید شادی
- ۱۳۷ ب) زیانها و عوارض شادی
- ۱۳۸ ۴-۱-۶) محبت در حیات فردی (۱۲۲)
- ۱۳۸ الف) فواید محبت

- ب) زیانها و عوارض محبت ۱۳۹
- ۲-۴) نقش و اهمیت عواطف در حیات اجتماعی ۱۴۱
- ۱-۲-۴) ترس در حیات اجتماعی ۱۴۵
- الف) فواید ترس ۱۴۵
- ب) زیانها و عوارض ترس ۱۴۶
- ۲-۲-۴) اضطراب در حیات اجتماعی ۱۴۷
- الف) فواید اضطراب ۱۴۷
- ب) زیانها و عوارض اضطراب ۱۴۷
- ۳-۲-۴) خشم در حیات اجتماعی ۱۴۸
- الف) فواید خشم ۱۴۸
- ب) زیانها و عوارض خشم ۱۵۰
- ۴-۲-۴) غم و اندوه در حیات اجتماعی ۱۵۱
- الف) فواید غم و اندوه ۱۵۱
- ب) زیانها و عوارض غم و اندوه ۱۵۲
- ۵-۲-۴) شادی در حیات اجتماعی ۱۵۳
- الف) فواید شادی ۱۵۳
- ب) زیانها و عوارض شادی ۱۵۳

- ۱۵۴ ۶-۲-۴) محبت در حیات اجتماعی
- ۱۵۶ الف) فواید محبت
- ۱۵۸ ب) زیانها و عوارض محبت
- ۱۵۸ ۳-۴) نقش عواطف در حیات سیاسی
- ۱۶۱ ۱-۳-۴) ترس در حیات سیاسی
- ۱۶۱ الف) فواید ترس
- ۱۶۳ ب) زیانها و عوارض ترس
- ۱۶۴ ۲-۳-۴) اضطراب در حیات سیاسی
- ۱۶۴ الف) فواید اضطراب
- ۱۶۵ ب) زیانها و عوارض اضطراب
- ۱۶۷ ۳-۳-۴) خشم در حیات سیاسی
- ۱۶۷ الف) فواید خشم
- ۱۶۸ ب) زیانهای خشم
- ۱۷۰ ۴-۳-۴) غم و اندوه در حیات سیاسی
- ۱۷۰ الف) فواید غم و اندوه
- ۱۷۱ ب) زیانهای غم و اندوه
- ۱۷۲ ۵-۳-۴) شادی در حیات سیاسی

- الف) فواید شادی ۱۷۲
- ب) زیانهای شادی ۱۷۳
- ۴-۳-۶) محبت در حیات سیاسی ۱۷۴
- الف) فواید محبت ۱۷۴
- ب) زیانهای محبت ۱۷۵
- ۴-۴) نقش عواطف در حیات اقتصادی ۱۷۷
- ۴-۴-۱) ترس در حیات اقتصادی ۱۸۰
- الف) فواید ترس ۱۸۰
- ب) زیانهای ترس ۱۸۱
- ۴-۴-۲) اضطراب در حیات اقتصادی ۱۸۲
- الف) فواید اضطراب ۱۸۲
- ب) زیانهای اضطراب ۱۸۳
- ۴-۴-۳) خشم در حیات اقتصادی ۱۸۵
- الف) فواید خشم ۱۸۵
- ب) زیانهای خشم ۱۸۷
- ۴-۴-۴) غم و اندوه در حیات اقتصادی ۱۸۹
- الف) فواید غم و اندوه ۱۸۹

- ب) زیانهای غم و اندوه ۱۹۱
- ۴-۴-۵) شادی در حیات اقتصادی ۱۹۳
- الف) فواید شادی ۱۹۳
- ب) زیانهای شادی ۱۹۴
- ۴-۴-۶) محبت در حیات اقتصادی ۱۹۵
- الف) فواید محبت ۱۹۵
- ب) زیانهای محبت ۱۹۶
- ۴-۵-۵) نقش عواطف در حیات فرهنگی ۱۹۷
- ۴-۵-۱) ترس در حیات فرهنگی ۱۹۹
- الف) فواید ترس ۱۹۹
- ۴-۵-۲) اضطراب در حیات فرهنگی ۲۰۱
- الف) فواید اضطراب ۲۰۱
- ب) زیانهای اضطراب ۲۰۲
- ۴-۵-۳) خشم در حیات فرهنگی ۲۰۲
- الف) فواید خشم ۲۰۲
- ب) زیانهای خشم ۲۰۳
- ۴-۵-۴) غم در حیات فرهنگی ۲۰۴

- الف) فواید غم ۲۰۴
- ب) زیانهای غم ۲۰۴
- ۴-۵-۵) شادی در حیات فرهنگی ۲۰۵
- الف) فواید شادی ۲۰۵
- ب) زیانهای شادی ۲۰۶
- ۴-۵-۶) محبت در حیات فرهنگی ۲۰۷
- الف) فواید محبت ۲۰۷
- ب) زیانهای محبت ۲۰۸
- ۴-۶) نقش عواطف در حیات معنوی ۲۰۹
- ۴-۶-۱) ترس در حیات معنوی ۲۱۱
- الف) فواید ترس ۲۱۱
- ب) زیانهای ترس ۲۱۵
- ۴-۶-۲) اضطراب در حیات معنوی ۲۱۶
- الف) فواید اضطراب ۲۱۶
- ب) زیانهای اضطراب ۲۱۸
- ۴-۶-۳) خشم در حیات معنوی ۲۱۹
- الف) فواید خشم ۲۱۹

- ۲۲۲ (ب) زیانهای خشم
- ۲۲۳ (۴-۶-۴) غم در حیات معنوی
- ۲۲۳ الف) فواید غم
- ۲۲۵ (ب) زیانها و عوارض غم
- ۲۲۶ (۵-۶-۴) شادی در حیات معنوی
- ۲۲۶ الف) فواید شادی
- ۲۲۷ (ب) زیانهای شادی
- ۲۲۹ (۶-۶-۴) محبت در حیات معنوی
- ۲۲۹ الف) فواید محبت
- ۲۳۵ (ب) زیانهای محبت
- ۲۳۶ جمع بندی فصل چهارم
- ۲۴۶ ثمره تربیت عاطفی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۲۴۸ (۱-۵) مقدمه
- ۲۴۹ (۲-۵) یافته های پژوهش
- ۲۴۹ (۱-۲-۵) بررسی سوال اول
- ۲۵۲ (۲-۲-۵) بررسی سوال دوم

۲۵۸	۳-۲-۵ بررسی سوال سوم
۲۶۲	۳-۵ بحث و نتیجه گیری
۲۶۶	۴-۵ توصیه و پیشنهادات
۲۶۷	۵-۵ محدودیتهای تحقیق
۲۶۹	منابع و ماخذ
۲۶۹	فهرست منابع فارسی

چکیده تحقیق :

با توجه به اینکه یکی از ابعاد وجودی انسان بعد عاطفی اوست که تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته است و ارزش بعد عاطفی در انسان به آن است که او را به فعالیت‌های مثبت و منفی تحریک و تهییج می‌کند و به زندگی انسان جهت می‌بخشد. لذا پژوهش حاضر در صدد است با کمک دیدگاه امام علی (ع) ابعاد تربیت عواطف را شناسایی کرده و به مقایسه بیان مفاهیم و حقیقت عاطفه و جایگاه آن از دید اسلام و روانشناسان بپردازد. به منظور دستیابی به این اهداف و با توجه به اینکه موضوع پژوهش امری نظری است از روش توصیفی-تحلیلی استفاده کرده و از آیات قرآن و نهج البلاغه و کتب روایی و احادیث و سیره عملی آن حضرت در رابطه با تربیت عواطف بهره برده و نتایج زیر بدست آمده است. به عواطف در دو جنبه مثبت و منفی در قرآن و روایات اشاره شده است و مرکز کانون آنها قلب «دل» انسانی می‌باشد، در همه افراد به صورت فطری و بالقوه وجود دارد و زمینه رشد می‌طلبد. هدف اسلام از تربیت عاطفی هدایت و راهنمایی عواطف انسان به منظور رساندن او به کمال است و کمال انسان قرب به خداست. لذا تربیت عاطفی قصد دارد تحت اداره و هدایت مربی انسان را به حدی از رشد عاطفی برساند که همه عواطف خود را جهت رضای خدا و تقرب به او بکار گیرد بدین منظور کلیه عواطف باید به گونه ای پرورش یابند و کنترل شوند که تحت فرمان عقل و شرع قرار گیرند تا موجبات رساندن او به ثبات عاطفی یا تعادل عاطفی فراهم آید. امام علی (ع) خود به عنوان الگوی کامل عواطف سخنانی را درباره پرورش متعادل عواطف، استفاده صحیح از آنها و پیشگیری از فقر عاطفی و نقش و تاثیر عواطف در هر یک از ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و معنوی متذکر شده است. به عنوان نمونه ثمره تربیت عاطفی